
mamadu jakite

DOLMINBANA

imprimerie DNAFLA,

Bamako, Mali, 1993

mamadu jakite

DOLMINBANA

imprimerie DNAFLA,

Bamako, Mali, 1993

I. jɛbila

Dɔɔ ye fɛn ye, min ye ne dabaliya ban. Biko ma dɔɔ bila dijɛ na. A dɔnnen don dijɛ seleke naani bɛɛ kɔna. A bɛ min kɛ mɔgo la, bɛɛ b'o don, nka fɛn don min masala man di mɔgo si ye k'a ta dɔɔminna na ka taa bila dɔɔfeerela la, k'a ta dɔɔ dilanna na ka taa a bila dɔɔminbali la, mɔgo si t'a fɛ ka dɔɔ mankutu fa. Wa dɔɔminnaba ka ko man di mɔgo si ye : a somogow, a teriw, a jɛpogonw, hali mɔgow minnu t'a don olu bɛ jigin a la n'u y'a tɛmɛto ye. Wa a ka ca a la i b'a sɔɔ a ko man di ayɛɛye.

Anw fɛ yan, n'i ye mɔgo caman jininka fɛn min ye dɔɔminbana ye, bɛɛ b'i ta fa. Dɔ n'a fo ko delina don dɔɔ la fo ka taa se yɔɔ ma, i tɛ se ka jɛ a ko bilen ; dɔw ko minnu bɛ min kɛ fo k'u bɔ k'u bin duguma k'olu de ye dɔɔmibanagatow ye ; dɔw yɛɛ fana b'a fo ko minnu bɛ jɔdɔɔ ani "duwɛn" min, k'olu de man

kɛnɛ. Caman ko dɔɔ ye minnu ta tiɲɛ, k'olu de ko don.

O b'a jira k'a fo ko mɔɔ si tɛ yen min bɛ se k'a fo tigitigi la fɛn min ye dɔɔminbana ye. K'a sababu kɛ k'u ye fɛn minnu fo nin ye, olu ye taamasiyɛnw ye minnu bɛ dɔɔminbanabagato dɔw jira. Nka olu dɔɔn tɛ!

Dɔɔminba ye bana ye dusuntanya wale don. Walasa an ka se k'o jaabi, fo an ka dɔɔminnaba jate mine, k'a ka ko ketaw laje, k'a dɔn mɔɔ suguya min don.

Bɛ b'a dɔn dɔɔ ye fɛn ye, a ka wale jugu kɛ hadama-den na, o ma se ɲininkali la, an k'an kɛrɛ file banni, an b'u ye, dɔɔ sera minnu na, an b'u ye, dɔɔ ye minnu mago sa, an b'u ye dɔɔ ye minnu ta tiɲɛ.

Dɔɔminna bɛɛ de man kɛnɛ wa ? Mun de la dɔw b'u si kɛ dɔɔmin na, a tɛ fosi k'u la, nka ni dɔw y'a damine dɔɔn a b'u halaki ?

Sisan an bɛna dɔɔnin fo dɔɔminbana yerɛ kan, fɛn min don aw k'o dɔn, ani kunbɛnɔɔgo min b'a la ni ne b'c kalama, k'o lase aw ma. Ka a sababuya kɛ ko ne yerɛ ye dɔɔmibanabagato ye.

Ne m'a fo ko n ka fɔlen ninnu ye tiɲɛ lakika ye. Nka fɛn don ne ka jate bora minnu kan. A bɛ se ka kɛ ko miiriya wɛrɛ bɛ mɔɔ dɔw bolo a koɲɛ kan. Ne ka kolɔsili sera fɛn minnu ma, olu ye ninnu ye. Ne m'a dabo ka don mɔɔ gasi la, walima k'a fo ko n bɛ ɲɛfɔli kɛ dɔɔminna dɔw ka jogo kolonw kan walasa mɔɔ tɔw ka se ka yafa u ma. O si tɛ. Ne ta ye dɔɔn k'a laje n bɛ min don dɔɔminbana kan, k'o lase aw ma. Ni ne ka fɔtaw digira mɔɔ minnu na, u ka yafa ne ma.

II . Nsan ka maana

Ce do tun be yen, a tun tɔgo ko Nsan. Don tun ka di Nsan na kosebe: misiw ni sagaw ani marafenw caman tun b'a fe, balo te ban, den caman tun b'a fe. Nsan nana kafa, ka yaada, k'ale jɔgon te u ka dugu la. A tora o la ka na don dolamin na. Don o don, a be taa a fa ka na a ka so. Ni a tun donna doloso kɔɔ, mɔgɔw tun be girin a nɔfe; a tun be dolɔ san k'a di bee ma. Dolaminna tɔw k' ale tanu, o tun ka d'a ye. A tun be tilen kobake dɔɔn de la doloso kɔɔ. A nana to ten fo ka nafolo in dɔɔnin-dɔɔnin ban k'a sababu ke ale tun mana fa, a tun te se ka baara fosi ke bilen. A tun be tilen sunɔgo la, walima a b'a fo k'ale te se ka fosi ke, k'a kunkolo b'a dimi, k'a fari man di a la, ko ni ale ma dolɔ min ale fari te se ka walanwalan. Ni ale dun ye dolɔ min, a te a dan yɔɔ don. A tun b'a min f'a mana bo ka bin yɔɔ min na. A binna ka fen ninnu feere

dɔɔni-dɔɔnin, fo kana olu ban. Don o don, do be fara a ka dolamin kan. A

damine na, a tun b'a ke kamalenyaya kama. Nka, kɔfe, tuma min na, a y'a jate mine ko dolɔ be jini k'a magc sa, a y'a laje ka fura jini a la, k'a fo k'a b'a dabila. A ma se. Dolamin tun wajibiyalen t'a ma, a yere ka jate la. A tun n'a musow be tilen keke la, k'a sababu ke a ka dolamin ye. A binna k'a yere mangoya : n' a fara, a be keke tige, a be don mɔgɔw gasi la, a be mankan kolonw ci, walima a be ko lankolonw ke. Nka, ni doloy'a bila, a ka ko kelen ninnu tun nimisa b'a sɔɔ. A be maloya, walasa k'o maloya nin bo yen, a tun be ta dolɔ were min. A laban nana ke ni dolaminaw te, ale ni mɔgo were tun te je. Nafolo bannen, balo min be so kɔɔ, a binna k'o ta ka taa o feere, k'o wari fana min dolɔ la, ka denbaya kɔngɔ to yen. A tane bee tun ye k'a fo k'i b'a laadi dolamin na. O t'a bali a ka tilen yeremakasiba

la, k'ale jɛɛnininen don, ko diɛ bɛɛ lajɛlen ye ale jugu ye, ko mɔgɔw tɛ ale famuyalen, k'u ye jɛngoya de kɛ ale la, k'ale kɛ fadensago ye. A taara se filɛlikɛlaw ma walasa u k'a demen k'a ka kow jɛɛini k'a sababu kɛ k'ale dalen don a la ko mɔgɔ juguw no ye ale ka diɛ gɛɛya nin ye. O kɛra sababu ye ka do fara a fɛ siginɔgɔnya gɛɛya kan, k'a ni mɔgɔ tɔw ɛ janya. A tun miiri mana jigin a ka nafolotigiya la, yɛɛfaga tun bɛ jigin a kɔnɔ. A laban bana : kɔnɔdimi misɛnw, kana o laban kɛ biɛdimi ye. k'a halaki, k'a tiɛ. Hakili jɛgami nana a minɛ, kana o laban kɛ fa ye.

Nin bɛ mun yira ? Nzan ka ni labankojuguya ni, c sababu bɔra mu de la ? Dɔlɔminba.

Nin ye ladilikan ye k'a lase an balimaw ma, minnu ni dɔlɔ bɛɛini k'u magosa, an'u somɔgɔw.

N'aw y'aw kɛɛw filɛ, aw bɛ Nsan jɔgɔnna caman ye : somɔgɔkunda, terila, siginɔgɔnna, jɛnɔgɔnna, baara- kɛyɔɔ la.

III . Dɔlɔminbana ye mun ye ?

Kabini bunahadamaden ye dɔlɔ min damine, a ni dɔlɔminbana kɛra jɔgɔn na. Fo bi, a ma se ka kunben- cogo si sɔɔ a la. Bi, dɔnnikɛlaw y'a jira ko dɔlɔminbanako ye tiɛ ye. U taara fɛn do sɔɔ mɔgɔ dɔw kunkolo la, dɔlɔminbana kɛra minnu sata ye, o fɛn kelen nin bɛ sɔɔ nisɔndiyafuranin na, a bɛ fo min ma ko "Heroyini", k'o de bɛ yen, a mugulama, i n'a fo ko mɔgɔ do de ye u kun dayɛɛ k'a kɛ yen, k'u to ni na. U ye jate minɛ kɛ ka na a ye k'olu mɔgɔ masina ninnu , u bɛ dɔlɔ min min, u fari b'o de yɛɛma ka kɛ fɛn nin ye u kunkolo kɔnɔ. Bɛɛ b'a dɔn, o kɔɔ ye fɛn min ye : n'a fɔra ko fɛn min, n'i ye dɔnnin ta a la, k'o bɛ e nisɔndiya, n'o caman bɛ e mɔgɔ min kunkolo kɔnɔ, e ta tɛna kɛ fa ye ?

Waati tɛmenna, dɔlɔminba tun bɛ jate i ko dusunta- nyawale, walima, dɔlɔminna yɛɛ bolo, i komi

ɔyafen. Bi, mogo caman b'a jate mine ko bana don.

Dolominbana ye bana ye, min, ni a be e mogo min fari la, ni e ye dolo min ka se hake do ma, a be dolo nin yelama ka ke fen ye i kunkolo kona. O fen nin be ke sababu ye ka bana lase i farisogo ma ani i hakili ma. Ale de fana b'a ke ni se si te banabaato ye dolo jekoro: o koro ko n'a bana be mogo min na, o tigi te se bilen ka dolo min ka a dan hake la; fo a k'a dama tame.

A ka gelen fana dolominbanabagato ka je n'a ye ko dolominbana be ale la, hali n'a b'a don o ye fen min ye. A man di mogo si ye a ka fo k'i ni tow te kelen ye, i farisogo walima i hakili la. O kama a be dafasaya ke, k'a to a ka dolomin tan ni fila la; a b'a yere segengansan ka k'ale be se ka dolo min i ko mogo tow. Mii-riya don, k'ale bana se ka dolo min hakili la ani nisondiya la, o ye fen ye min be dolominbanabaato w be kunkolo la. Wa a be to dow la f'u kaburu kona walima fo fa ka don u la tuma min na.

A fora cogo o cogo, dolominna dow be yen minnu te na son abada ka je n'a ye k'olu man kene. U b'a laje fere be lajelen na ka jira k'olu te dolominbanabaato ye, k'u yere nagan n'o ye, k'olu ni tow te kelen ye.

Dolominbanabaato be men sani a ka da a la k'a man kene, a b'a fo k'a ta ni tow ta te kelen ye; k'a ta matijen i ko mogo dow, k'a soro tatije temenen te a ta kan. A b'a fo ko ni waati min y'a diya k'a be se ka dolo bila a yere ye, nka a t'a bila bawo a te se.

N'a fora ko dolominbana b'u la, o koro k'u ye mogow ye minnu te se bilen ka dolo min a hake la. k'o sababuya ke ko dolominbanabaato yere te se abada k'c ke. Waati temenna, a tun kera u be lajelen jena k'u tun sera donin, nka a kera cogo o cogo, o waati ninnu nana laban k'u bila dolomin na, dolomin min y'u lase jigitige ani nimisa bulonda la. U be lajelen dalen don a la k'u ni bana be jagon na do be to ka fara bana min kan. Fen te bo a la abada.

U be i ko mogo minnu sen fila tigera : sen kura te falen u la bilen. O cogoya kelen na, fura si te yen min be se k'a to ni dolominbanabagato be ke i ko mogo tow, hali n'u ye fura sifaya bee lajelen do laje. A dow la, u be nogoya donin soro, nka tuma bee u be tila ka segin dolo ma ni barika ye, min ka jugun ni folo ta ye. Dogtoro minw be dolominbana kalama, olu benna a la k'a fo k'abada dolominbanagabato te se ka ke i ko dolominna gansan. Laala pininikelaw na fere soro a la, nka o ma ke folo.

A ka gelen i k'a ye k'o dolominnaba kerefemogow (samogow, teriw, jepogonws), u ka je n'a ye k'a fo ko dolominbana be olu ka mogo la. U b'a fo k'ote se ka ke. Walasa ka do bo a hami geleya la, u b'a laje, waati kunkurunnin, ka da dolominnaba ka layidu la. Nka don o don layidutije ani geleya minnu be ka caya ka t'a fe, olu be dolominnaba kerefemogow wajibiya u ka tije ye.

O tuma de la u be wuli k'u be kunbecogo jini a la. Jigitige bena tuma min na n'u y'a ye k'a fo k'u y'u ka segen ni muju bee ke fu la. Ni o jigitige jogan ye aw soro, ka jesin aw ka mogo do ma, aw be se ka nin gafe konona laje k'a don sonja ni dusukasi ni jani min be dolominnabagato ka jepogonya la, hali k'a dan a dimi lankolon n'a keke banbaliw ma, walima k'i ka du cito ye, ani wari min be tije dolo la k'a soro balo te, walima ka denw lamu denbaya kono, balawu ni sitane ni geregere te ban yoro min na.

I b'a soro dolo ye kunko caman lase aw nikanmogo do ma; o bee n'a ta o ta aw t'a fe ka d'a la ko dolominbana b'a la, aw b'a fo ko dolominnaba don, nka ko dolominbana t'a sababuya ke k'ofoli yere be digi aw la. Hali n'a tigi masina jera n'a ye k'ale man keke, i b'a soro aw te son o ma. Mogo caman tun banne don folo, Nka sisan, hali dogtorow yere sonnen d'o ma, ke

dolominbana.

Mogo si t'a don fen min b'a to dolominbana be dow mine, Nka n'a bana koni nana, hadamadenya sira si te se ka do bo a juguya la, walima ka a bali a ka ta je. Dolominbana, i n'a fo bana banbali tow bee, ye buna hadamaden kelen ka fen ye. O mogo si te yen, donnikelaw walima kunfinw na, min sera ka kun kelen sara la.

A ka gelen, e mogo min, n'e te dolomin, e ka se ka dolominbanabagato faamu. fen don, f'an k'a don ko bana don. Aw yere k'a jate mine.

Dolo te nafolotije doron ye; dolo be bana caman lase mogo ma, a be danbe ta k'a bo i kan, k'i ke mogolankolon ye.

Dolominnaba te malo, a te kaba ko ma; wa n'a ka dolo nege wulila, a be fen bee lajelen ke walasa k'a nege

lada. A be nkalon tige, a be sonyali ke, a yere be se ka mogo faga ni a falen do. A hakili te to a ka kewale bee lajelen na. Dow be fono k'u yere kan, o ye n'u ma bo ni sugune ke u ka finiw na, walima k'u yere bo k'u bin siraw kan.

Dolominbanabagato ka jani te a yere doron kan. A ka kow be se a nikan mogow bee lajelen ma: furujogonw, mansaw, denw, teriw, baarakogonw, siginjogonw. Hali a te mogo minnu don a ka kow be se ka se olu fana ma. Ka sababu ke n'a be bolifen na a be se ka kasara ke. Wa hali n'i ye so fa sanu la ka dolominbanabagato bila a kunna, a b'a yeelen, a b'a tije

Mogo jon b'i to i yere ma ka nin fen ninnu ke? Nanbara min b'a yere fofu duguma ka a ka finiw nogo, mogo be jigin o la wa? ayi. O cogo kelen na, an man kan k'a fo k'an be jigin dolominbanabagato la, k'a sabubuya ke ko hali fato ka fisa n'a ye.

Dalaminbana ye bana ye min be farisogo la, ani hakili la, nka k'a fo ko dusuntanya walima dusugeleya don, o te. O kama k'a fo k'i be dolomina jalaki k'aleyere no ye a ka bana ye, o be i n'a fon'i ko sugunbana be mogomin na, ko dusuntanya no ye o ka bana ye: o ye kuma lankolon de ye, dalaminbana te joko kolon ti-giya ye.

IV . Dalaminbana walanwalancogo

Dalaminbanato sifaya ka ca. Nka dolominnaba bee te dalaminbanabagato ye. Ne y'a laje ka dolominnaw tila siya naani ye. O jate be tali k'u ka dalamin cogo kan, ani dolo ye kasara min lase u ma.

1 - Olu be i ko dolominnaba gansanw. I b'a soro u be dalamin don o don, u be fa waati ni waati. U be wari caman tije dolo la, ani do be to ka bo u fari n'u hakili kenya la, hali n'u sonnen te o ma. U ka kawale dow be mogokononafili ; u b'a fo k'olu be se u ka dolo koro, k'u be kamalenbaya la, walima k'u be dalamin walasa ka se k'u ka baara ke. Don ka d'u la. N'i k'u ma ko dalaminbana b'u la, o be digi u la. Danfara min be dalaminbanato ni dalominna tow ce, o be yen de. Dow be se ka segin u ko, ka do bo u ka dalamin na, walima k'a bila pewu. Dow b'o danfara teme, ka do fara u ka

dɔlɔ mintakɛn, f'u ka dese yɔrɔ min na : dɔlɔminbana
b'u minɛ

2 - Yan, u ka dɔlɔmin cogo tilala u la, u bɛ bin ka hami
n'o ye. K'a sababu kɛ k'u tɛ se k'u yɛrɛ bali ka dɔlɔ min
hali n'a ka d'u ye, i b'a sɔrɔ u caman bɛ yen, n'u yɛrɛ
bɛ sɔn o ma o dugusejɛ. Nka u dalen don a la ko "sijɛ
wɛrɛ ta tɛ kɛ ten". O tuma na, u bɛ se ka fɛrɛ dama
dɔnɔn sɔrɔ u yɛrɛ minɛcogo la; i n'a fɔ k'a to dɔlɔ siya
kelen kan (ka jagami dabila), ka dɔlɔmin waati
kɛrɛnkɛrɛnnen dɔ la tile fɛ walima su fɛ; walima k'u
ka dɔlɔminwaatiw cɛ janya. U bɛ se ka dɔnɔn min
sɔgɔma walasa k'u yɛrɛ ja sigi. Don minnu na n'u y'a
dama tɛmɛ, o nimisa b'u sɔrɔ an'u sago ye k'a bila.
Nka nɔgɔya mana don u farisogo cogo la dɔrɔn, u bɛ
bin k'u miiri k'u bɛ se ka dɔlɔmin a hake la sijɛ wɛrɛ. I
b'a sɔrɔ halibi u bɛ se k'u jɔyɔrɔ lafa u ka baaradaw la
an'u ka sow kɔnɔ. Hali u t'a bisigi k'olu ka dɔlɔmin bɛ
se ka kɛ sababu ye don dɔ la k'u ka duw ci, k'u ka

baaraw tijɛ ani k'u ka ko goya mɔgɔw ye. Sanni o
waati cɛ, a bɛ diya u ye ka dɔlɔ bila. A bɛ fɔ olu siya
ma "minnu b'a fɛ k'a dabila".

3 - Nin minnikelaw temena filanan kan. U teriw dɔw
y'u bila, u tɛ se ka to baara kelen na ,wa u ka si-
gijnɔgɔnya ka gɛlen. I b'a sɔrɔ u sera furabola caman
ma ani dɔgɔtɔrɔsow la walasa k'u yɛrɛ furake. U b'a
dɔn k'olu tɛ se ka dɔlɔmin hake la, nka u tɛ se ka faa-
muya sɔrɔ o kunna. A bɛ i n'a fɔ ko mɔgɔsi tɛ yen min
bɛ se k'u dɛmɛn u ka dɔlɔ bila. U b'a fɛ ka kaari k'a
dabila, nka u tɛ se. U ye sɛgɛn fu min kɛ njinini la wasa
ka dɔlɔ bila, o bɛɛ bɛ dɔ fara u ka jigitigɛ kan. Tuma
caman, i b'a sɔrɔ u ye fura siya caman lajɛ. A dɔw
fisayara u ma waati kunkurunin, nka o kɔfɛ dɔ farala
u ka yɛrɛ majigin kan. U mago si tɛ njɛ ko nafama si la,
waati dɔw la dijɛ yɛrɛ nɛgɛ t'u la. Fɛn kelen mi y'u
haminanko ye, o ye ka yɛrɛmakasi kɛ u yɛrɛ kan . U bɛ
nimisabulon kɔnɔ: dɔ wɛrɛ t'olu ye bilen ni kunun tɛ

U jigilatigelen don sini na, u b'a fo ko t'u ka dolo min walasa u ka se ka dije laje. U b'a bisigi ko mogow t'u fe. Dow b'a jini k'u yere faga.

4. Nin yoro laban nin na, minnikelaw sera yoro la a be i n'a fo ko demen si te se ka don u ma bilen. U ye fura siya bee do laje sa. U ka balawu ka ca, n'u minnen don u be ke i ko mogow min naalon talen don walima minnu te dije kalama, hali n'u boto don dogoroso la, u be feere soro ka dolo min. U be se ka "dolo hakili pagami" soro a be fo ma ko "delirium trimens" (DT). N'a sera o yoro la, dogotorow b'a fo ko ka minnikela in datugu fatow ka yoro la, k'a sababuya ke u be i ko fatc yere-yere. U be i n'a fo ko dame cogo si t'u la bilen. U te hami sini na, wa u ka kote kunu na. U ka kawalew bee lajelen pesinnen be u ka dolo soro ka a min; n'i y'u ye baara la, o ye dolo songo nofela ye. U be dumuni ke walasa ka se ka dolo do were min. N'u sunogora, dolo de y'u bin, nka u je mana ye le daron u be wuli ka dolo

jini damine. Hali n'u falen don fo ka suguna ke u ka kulusi la, ni i ye dolo d'u ma, u b'a min. U ka mago te tanga ni bonyali si la, wa u be se ka fen bee kun dolo nefe: yeremajigin sifaya bee, kojugu sifaya bee.

U man kene u fari la, u hakili pagaminnen, wa u dusu tijennen don.

Dolominbana be bo sira caman fe. Mogow dow be yen minnu kabin'u sije folo dolo la, u ye caman min. Dow ta be ke, donin-donin de be to ka fara u ka dolo min kan fo ka ta u dese dolo jekoro, wa o be se ka ke san caman konona la. Dow yere fana b'u ta ke waatilako ye: o koro k'u be to ka fama dolo ma, nka n'u b'a min don min na, u b'u fa ka damatemawalew ke. A be fo olu ma ko "waatila mogow".

V. Dɔlɔminbana taamasiiyɛn

Dɔlɔminbana taamasiiyɛn fɔlɔye k'a fɔko banabaato tɛ se cogoya si la ka dɔlɔ min k'a dan hake la. U tɛ se dɔnɔn min na. N'u y'a da u nɛn kan ka ban, f'u k'u fa. Dɔw bɛ yen, hali n'u falɛn don fo ka jɛgɛnɛ k'u ka finiɛw na, n'i ye dɔlɔ d'u ma, u b'a min. Hali n'u bɛ fɔnɔ walasa ka dɔlɔ min, u b'a kɛ. Nka, a bɛ i n'a fɔko taamasiiyɛn dɔ bɛ yen min bɛ dɔlɔminbanabaato w bɛ la : dɔ bɛ fara u ka bana kan an'u ka dɔlɔ minta kan. Fɛn tɛ yen min b'a jira ko dɔlɔminbanabaato sera ka dɔlɔ min i ko mɔgo gansan wɛrɛ. Dɔlɔminbana "fitinin" tɛ yen. K'a sababuya kɛ ko bana don dɔ bɛ fara min kan sanga ni waati bɛɛ, banabaato w dɔw ka taamasiiyɛn ka bon ni dɔw ta ye dɔnɔn. E mɔgo min, n'i de tɛmɛnna i hake kan hali siŋɛ kelen, e tɛ se ka segin i ko bilɛn, ka kɛ i ko dɔlɔminna gansan tɔw.

Dɔlɔminbanabaato w bɛɛ ka taamasiiyɛnw tɛ kelen ye. Nka u caman bɛ yen, u ka bana kɔnɔna na, u bɛ taamasiiyɛn ninnu jira : dɔlɔ dɔnɔn de bɛ se ka kɛ n'u bɛ da u yɛrɛw la, an'u ka se k'u yɛrɛ walanwalan jama na ; n'u bɛ jɛnɛjɛyɔrɔ la, u ka sɔrɔ u ma a dabo a kama ; u b'a lajɛ k'u yɛrɛw minɛ tuma dɔw la, u b'a fɔ k'u bɛ waati kɛ dɔlɔ ko, walima k'u y'a bila pewu, nka u b'u dogo k'a min ; u tɛ tiɲɛ fɔ u ka dɔlɔmin kan ; u bɛ dɔlɔbuteliw dogo ; u bɛ dɔlɔ min u ka baarayɔrɔw la ; u kelen bɛ dɔlɔ min ; u bɛ to ka jine (k'a sababu kɛ u hakili tɛ se ka jigin u ka kunun fɔtaw ani u ka kɛwalew la) ; u bɛ soli ka dɔlɔ min walasa k'u fari foni ka bɔjɔgɔn na, walima jatigɛ ni nimisa min b'u la k'c gen ; u bɛ jine dumuniwaatiw ko wa u tɛ dumuni kɛ ka jɛ ; biɲɛdimi b'u mina ; u bɛ yɛrɛyɛrɛ kɔsɛbɛ, n'i ye dɔlɔ bɔsi u la u hakili bɛ jɛgami.

N'i mɔgo min delila dɔlɔ la, a ka gɛlɛn o tigimasina ka sɔn dɛmɛn ma. Ka jɛ n'a ye ko dɔlɔminbana b'ɛ la, hali

n'o jɛlɛn bɛ ani sigɛ fosi tɛ o la, o kɔrɔ k'e ka fɛn dɔ kɛ walasa k'o kunbɛn. I b'a sɔrɔ dɔlɔminbanabaato ma labɛn o kama. K'a sababuya kɛ dɔlɔminbana taamasiyɛn dɔ ye ko dɔlɔminabaato dalɛn b'a la ko wajibi ye alɛ ka dɔlɔmin walasa k'a ka dijɛ gɛlɛyaw kunbɛn. Alɛ hakili jagaminɛn a bolo, dɔlɔminko bɛ i n'a fɔ balo ni saya : n'a ma min, a bɛ sa.

VI . Dɔlɔminbana kɛnɛyacogo

N'a fɔra ko kɛnɛyali, nɛ kan bɛ ka segin i yɛrɛ ma ka kɛ horɔn ye, ka fɛrɛ sɔrɔ fɛn min b'a to n'e bɛ se ka segin hadamadenya sira fɛ, k'i ka dijɛ tɔ kɛ ni hɛrɛ ani badɛn ye.

Dɔlɔminnaba ye banabaato ye, fura tɛ mɔgɔ min ka bana na. O kɔrɔ k'o fura si tɛ yɛn min bɛ se k'a to n' alɛ na se ka dɔlɔmin i ko mɔgɔw tɔw, hali n'a kɛra waati jan ye. O sababu ye ko bana don min tɛ farisogɔ dɔrɔn na, nka min bɛ hakili ani dusu fana na. I n'a fɔ an y'a fɔcogo min na, fura tɛ yɛn min bɛ se ka farisogɔ bali a ka dɔlɔyɛlɛma k'a kɛ fɛn wɛrɛ ye kunkolokɔna.

Dɔlɔminnaba ka kan k'a lajɛ ka dɔlɔ ye k'a to yɛn pewu, n'a b'a fɛ k'a ka dijɛlatigɛ nɔgɔya a ma. O sababu ye ko a mana se dɔlɔ ma tuma o tuma, alɛ n'a tɛmɛ a hake kan, n'o dun kɛra dɔrɔn, a fari

bamayelama k'a ke fen were ye. Doninkelaw ma se ka faere si soro min b'o bali.

An y'a faamu ko f'an ka je n'a ye k'o dolominbana de b'anw na, o ye keneya sira folo ye. Miiriya min b'a fo k'anw be i ko mogo tow, walima k'anw te se ka ke i k'olu, f'an ka o miiriya ta ka bo anw dusukun na.

Nka a jirala de ko ni mogo min b'a fe ka keneya, c tigimasina ka bana juguyara cogo o cogo, fura b'a la.

Ni e mogo min b'a fe ka dolo bila, nin ye kunnafoni dama donin ye k'a lase aw ma. O koro te k'aw tena dolo min bilen, nka a be se ka ke sababu ye min b'aw dame aw k'aw yere tanga dolo ma.

A folo ye min ye, aw ka hami ni tile kelen pew ye: aw be don min na. Aw b'a naniya ta k'a fo ko bi don in na aw tena dolo min. Aw kana hami sini na. Bi doron. Wa aw ka kunun kawalew, aw y'olu bo aw kunkolo koro. K'a sababuya ke k'aw tun man kene. Aw kana a fo k'aw be miiriya walima dusukasi lankolon si ke aw

kunko ye. Hamina fen kelen min b'aw la, o ye aw ka bi tile doron ke ka soro aw ma dolo min. Aw be don min na, aw ye hami n'o kunko ye. Aw be i n'a fo mogo minnu be sun: aw be Ala deli a k'aw dame k'c don kelen lateme aw kan k'a soro aw ma dolo min. Aw be to o la fo ka na dolo bila pewu, hali aw miiri te jigin a la bilen.

Nin ye fen ye min ka gelen kosebe, nka walasa aw ka se ka nogyo donin soro a la, faere dow file nin ye:

1 - aw ka to ka dumuni caman ke. Koro falenba te se ka dolo min.

2 - ni dolo nege ye aw mine, i b'a soro aw farisogo mago be jimafen la kosebe. Aw be se ka fen bee min, fo k'a bo alikolimafenw na: jiriden timimanw ji, te walima kafe sukaro caman be minnu na, olu be se k'aw fari ka jiko mago je.

3 - alikoli be aw fari la vitamini B tipe. Aw ka kan ka furakise caman ta, vitamini B n'a jogonnaw

jagaminnen be minnuna. Olu te delinna bila mogola,
wa u ka baasi te se mogoma, ani fana u be soro
keninge ni saro bu la.

4 - ni aw timinangoyalen don, i b'a soro aw fari ma
walanwalan. Aw ka to k'aw fari bo jagonna ni baara
misenw ye : aw be se ka dogow ci, ka bogononi, o n'a
jagonna wewew.

5 - aw kana to ka kelennabila ke ni miiriya lankolon
ye. Sanga ni waati be aw k'a laje ka ko do ke, o kera
fen o fen ye:

a) aw ye taa aw yaala kungo kono,

b) aw y'aw ka sokonobaaraw ke,

c) aw be se ka nakobaara misenw ke,

d) aw be se k'aw ka sanbaraw josi, k'aw ko,

f) aw be se ka taa bo mogow ye,

O n'a jagonna walew. Ni kelen-kelenna be lajelen be
se k'aw miiriya yelama. Aw ka kan k'a don ko hali ni

mogo t'aw fe, aw yere ka kan ka ke aw fe. Fen be
lajelen be kenya ni jelya kono.

6 - ka taa bo mogow ye, o ye wale ye min be se k'aw
deme kosebe ka waati teme aw kan. Aw kana pine ko
hali n'aw ye dolo bila, mogow be siga aw la waati
kunkurunin kono. O tuma na, aw be ke sabalibaga ye,
ani munyubaga.

7 - aw k'aw ka tilebaaraw jate mine, ani aw ka kan ka
kow minnu ke tile kono. Aw tana se k'a be lajelen ke,
nka n'aw be se ka min ke bi, aw y'o ke. Aw kana a fo
k'aw b'a bila sini na.

8 - aw ka kow ke ni hakilisigi ye, k'a sababuya ke
dolominbanabaato be to ka girin, k'a be fen caman ke
jogon fe.

9 - fenw minnu ka kan ka ke folo, aw ye folo olu ma.
Aw ka folo fenw na, fenw minnu ka gelen aw ma, nka
aw kana pine ko fen min ka gelen n'a be lajelen ye, o

ye aw ka to dolominbaliya la.

10 - dimin ye maso ye aw te se k'aw yere bila fen min na. Aw kana jine k'a ni min be jigon na, jo be se ka ke o tigi fana bolo, o tuma na aw ka ke munyubaga ye, aw kana aw yere dusu kasi. Aw ka da a la k'a ka here te mogosi boloni Ala te

11 - o kunko te yen, dolo te do fara min kan. O tuma na aw y'aw jija aw kunkow ka to u hake la, k'a sababuya ke k'aw ma dolo min. Kunko geleya n'a nogyo, o b'aw yere ma: n'aw ye min bisigi k'o ye baasima ye, baasi b'o la. Nka n'aw sonna ko Ala ka latige don, o tuma na baasi si te a la bilen.

12 - ni kononafili ser'aw ma, demebaga t'aw bolc kononafili min na, a y'aw jesin Ala ma, aw be Ala min bato, aw ka a deli .

Jengonciya, kuncaba! Olu ye, ne jena, aw ka geleya jubaju ye. K'a sababuya ke jesaranje ye, bisikiw, aw

nataw ani yeremakasi aw yere kan, aw be yelen aw sigjogonw senw kan, o fana b'a ta sara. Aw ba fo tuma dow la k'aw ma fosi ke tow la min ba to u be juguya k'aw la, nka don do la aw be n'a ye ko k'a sababuya ke aw ka kewale do ye min tun jesisinnen be aw yere doron ka nafa ma, aw ye ko do lawuli, ko min n'aw be be tila kan'o no ye. Nin te ke ne na, nin te fo ne ma, ne te je ni nin ye, f'aw k'o jogo bila.

O b'a jira k'aw yere no ye aw ka segenw ye. U be poyi ka bo aw yere la, wa dolominbanabagato, o min dalen t'o la, o be pagami damateme jira n'a yere dusu ye. Nin jengonciya, aw

ka kan k'o kele, aw dolominbanabagato. N'aw ma se k'a kele, ale de be aw ta tije. Ala be aw deme o la. Mogo caman tun b'aw la miiriya puman tun be minnu na, nka n'u ma se k'u ka dipelatige ke n'o miiriya ninnu ye, u ye dusu ta cogo o cogo. U tun te se n'u

dusu daron ye ka fo k'u b'u sen da u ka kuncabaya kan. Fo Ala de tun k'u deme

F'aw k'a don ko se si tun t'aw ye cogo min na dolo nekoro, se si t'aw ye o cogo kelen na mogo were joko kan. Bæ n'i dacogo don Ala fe. Aw y'a laje ka se aw yere daron na, oyewasa ke.

Hali ni fen fosi te yen min bæ se k'o jira, ne dalen don a la k'aw tun bæ se ka dolo bila aw ka dolamin damine na. Nka, nin de ye a gelayayaro ye: tuma min a se b'u ye, o dolaminbanabagato ka dogon minnu b'a fe ka dolo bila. Ne ye mogo dow ko men minnu, hali ni dolaminbana tun b'u la, u sera ka dolo bila waati jan kono k'a sababu ke u dusu gelaya ye.

Aw caman jena, ko n'aw ye waati jan bila dolo ko, aw bæ se ka dolo min tugun ka dan hake la. Sijne caman aw b'a ye k'u ka folen nin ye tije ye: "dolaminbanato tile kelen, dolaminbanato kadawu". Aw seginnen dolo ma waati kofe, o b'aw bana ka teme korolen kan. N'aw b'a

fe ka dolo bila, yerenegen si kana y'a la, aw kan'aw jigi d'a kan k'a foko don do la aw bena se dolo la.

N'aw y'aw ka ko temennenw jate mine, a bæ k'aw jena k'aw ye san caman ke dolamin na kabini waati min n'aw tun bæ se k'a bila. N'e mogo min b'a fe ka don ne sera o yaro jugu ma, e ka a laje ka dolo bila san kelen daron. Ni dolaminbana juguyalen de b'e la, a ka gelen e ka se k'o ke. A damine la, aw tun bæ se ka dolo bila fo san kelen n'a kunkan fen, nka o kofe aw bæ segin dolo ma i ko aw ma fosi ke. Hali n'aw bæ se ka waati jan ke k'a soro aw ma dolo min, o t'a bali ko dolaminbana bæ se ka k'aw la. Aw tun bolo, dusu baden de tun b'aw la. Aw tun b'a fe ka dolo ye k'a to yen kudayi. Nka aw ma se abada. O ye dolaminbana ka kononafiliko do ye ne ma faamuya soro min na; ka dese ka dolo ye k'a to yen, o waajibiyara aw ma cogo o cogo.

Dolaminbagato te se abada k'a ka dolo minta jate mine, k'a sababu ke a man kene a farisogo la, ani a hakili la.

VIII . Kuncɛli

Nin bɛɛ lajɛlɛn tɛmɛnnɛn kɔ, an bɛ sɛ ka mun kɛ ka nin kuma ninnu kuncɛ?

Ne jɛna, fɛn fɔlɔ yɛ min yɛ, o yɛ k'a dɔn n'e yɛ dɔlɔminna gansan yɛ walima n'e yɛ banabagatɔ de yɛ. O kama, jininkaliw minnu filɛ ni yɛ, mɔgɔ si de tɛ sɛ k'a fɔ k'e b'o jaabi mɔgɔ wɛrɛ nɔ na, k'a sababuya kɛ ko dɔlɔminna yɛrɛ bɛ sɛ k'u jaabi dɔn tigitigi.

E yɛ dɔlɔminbanabagatɔ yɛ wa?

N'e mɔgɔ min b'a fɛ k'o dɔn nin jininkaliw jaabi ni jɛlɛnya yɛ.

1- dɔlɔ sɛn bɛ e ka baarantanya la wa?

2- e ka dɔlɔmin kɛlɛn dɔn k'e ka denbaya jani wa?

3- tɔrɔ min bɛ da e kan jama la, o de b'e bila dɔlɔmin na wa?

4- e bɛ dɔlɔ min fɔ ka tɔgɔtɛjɛ lase e yɛrɛ ma wa?

5- e delila ka nimisa e ka dɔlɔmin dɔ kɔfɛ wa?

6- dɔlɔmin delila ka nafoloko gɛlɛya dɔn e la wa?

7- ni e yɛ dɔlɔ min, e ni mɔgɔ lankolonw de bɛ jɛ wa tari e bɛ taa yɔrɔ la e ka fisa yɔrɔ min ma?

8- e b'i jan bɔ denbaya ka hɛrɛ kɔn'e falɛn dɔn wa?

9- kabini e yɛ dɔlɔmin damine, dɔ bɔra e negelafɛnw na wa?

10- dɔlɔ nege b'e tɔrɔ waati dɔw la tilɛ kɔnɔ wa?

11- dɔlɔ nɛgɛ b'e mine e ka min-ka-faw dugusejɛ wa?

12- sunɔgɔ ka gɛlɛn e ma n'e falɛn dɔn wa?

13. dɔ bɔra e sekow ni sɛbɛnakow la kabini e yɛ dɔlɔmin damine wa?

14- dɔlɔ bɛ baasi lase e ma i sigiyɔrɔ walima e ka baarayɔrɔ la wa?

15- e bɛ dɔlɔ min walasa ka sɛ ka pine e ka hamiw n'i ka kunkow kɔ wa?

16- e kɛlɛn bɛ dɔlɔ min wa?

17- e be to ka pine fen dow ko n'e minnen don wa?

18- e delila ka fura ta walasa ka dolo bila wa?

19- e be dolo min walasa ka do fara e ka dannaya kan e yere la wa?

20- e delila ka taa dogtoroso walima o na jogonna were la k'a a sababu ke e ka dolomin ye wa?

E ka jaabiw la, n'e ko "owo" sije saba, siga b'a la k'e be se ka ke dolominbanabagato ye;

Nka n'e ko "owo" sije duuru, a ka ca a la e ye dolominbanabato ye;

Nka n'e ka "owo" cayara ni duuru ye, o b'a jira ko siga fosi t'a la bilen: e ye dolominbanabagato yere ye.

Sisan ne b'a laje ka donin fon ka yan dolo kan.

Alikoli kelen min kerekere nnyalen be min kama, c ye u b'a fon min ma ko "etanoli", o min file nin ye, a jira la k'a fon ko mogo min girinya be kilo 75, o tigi farisogc be se, n'i ye duwin litiri tila naani ye, "etanoli" nin be duwin na, ka o sigiyoma kelen d'a ma a ko min, k'o

ma yelama lere fila kono k'a soro a ma ke baasi si ye a tigi ma. Nka n'a temena o hake kan waati folen konona na, o to be lajelen bena ale kele

Alkoli sifaya caman jagaminen ye: "butanoli" b'a la, o min ye fen ye min be mene; "metanoli" b'a la, o min dabora joli furake

kama, k'a sababuya ke ale be mogo joli- sira dageren; "poropanoli" b'a la, o min, n'i y'a ke motere kono a ba lawuli; ani siya fila werew k'olu fara "etanoli" nin kan. O tuma na, fen o fen n'o de be dilan ni anw ka alikoli nin ye, farati de b'u la ka to k'u min. N'i y'a ye ko kunkolodimin misenni b'aw mine n'aw ye alikolima fen caman mi, o ju be bo "metanoli" nin la, o min b'aw jolisiraw datugu, no kera, joli te yelen aw kunkolo la, o be to k'aw dimin. Nin be ko, n'e mogo min be kunnafoni were nefe dolominbana kelecogo kan, i be se ka bataki ci jekulu do ma, min sigilen

b'anw fe yan, n'o nesinnen be ka dolominbanabaato dame u ka se ka dolo bila. O jekulu togo ko "alikaliki anonimu".

Alikoliki anonimu koro ye dolominbanabagato togontanw. Baden jamakulu don, caw ni musow b'u ka dontaw n'u fangaw an'u jigiw falen jogon na wala sa k'u bee lajelen haminankow jenabo ani ka mogo were dame k'a k'a dolominbana keneya.

Fen kelen min wajibiyalen don n'i b'a fe ka don ton ni na, o de ye i k'a naniya k'i b'a fe ka dolo bila. Tonwari te a la, donsara fana t'a la ; ton yere jolen be n'a ka musakaw ye.

- A faralen te ton were si kan, o kera diinaton ye walima politikiton, walima ton sifaya were, u sago te k'u da don sosoli si la ; u te tugu wale la, wa u te wale soro

- U haminafen folo ye u ka to dolominbaliya la, ani ka dolominbanabaato were dame a ka keneya.

Aw be se k'aw ka jininkaliw bila ka na ni aderesi nin na:

"Contact A A, BP 34, Tél: 22-36-02, Bamako".

DOLMINBANA

"Ni ce minbali te mone ba, ce minnikelaba ni lebu ni mone te ban".

gafe kankow

Jɛbila :.....	1
Nsan ka maana.....	4
Dolminbana ye mun ye ? :.....	7
Dolminbana walanwalancogo :.....	15
Dolminbana taamasiyen :.....	20
Dolminbana kenɛya cogo :.....	23
Kuncɛli :.....	32